

Dojčenie a ochorenie matky či dieťaťa

Kedysi dostávalo príliš mnoho matiek nesprávne odporúčanie, že musia prestať dojčiť. Pri rozhodovaní o tom, že matka má počas užívania lieku pokračovať v dojčení, ide o oveľa viac, než len to, či dieťa dostane nejaké množstvo lieku prostredníctvom materského mlieka. Do úvahy je potrebné brať aj riziká nedojčenia pre matku, pre dieťa, pre rodinu ako aj pre spoločnosť. A riziká nedojčenia je také množstvo, že v zásade sa rozhodovanie dá zúžiť túto otázku: Ak bude materské mlieko obsahovať malé množstvo lieku, bude dojčenie predstavovať väčšie riziko než kŕmenie umelým mliekom? Odpoveď znie: *takmer* nikdy. Dojčenie s malým množstvom lieku je takmer vždy bezpečnejšie. Inými slovami, byť opatrný znamená *pokračovať v dojčení*, nie prestať. Tieto isté úvahy platia, aj keď ochorenie matka či dieťaťko.

Treba myslieť na to, že prestať dojčiť napríklad na týždeň alebo len pár dní, môže znamenať úplné odstavenie, keďže dieťa už môže potom prsník odmietat'. Takisto treba zvážiť, že niektoré deti môžu úplne odmietat' fľašu, takže odporúčanie prestať dojčiť, nie je to len nesprávne, ale často aj veľmi nepraktické. Navyše je jednoduché matke odporučiť odstriekavat' si mlieko, keď nebude dojčiť, nie je to však vždy jednoduché uskutočniť a matka môže skončiť s bolestivo naliatymi prsníkmi.

Choroba matky

Existuje len veľmi málo chorôb, pre ktoré by dojčiaca matka mala prestať dojčiť. Zvlášť v prípade infekčných chorôb sa matky často nesprávne dozvedia, že musia prestať dojčiť. Väčšinu infekcií spôsobujú vírusy, pričom väčšina vírusových infekcií je najnákazlivejšia ešte pred tým, než matka vôbec tuší, že je už chorá. Keď už matka začne mať horúčku (alebo jej začne tiecť z nosa či má hnačku, kašeľ, vyrážku alebo zvracia atď.), tak už pravdepodobne mohla preniesť túto chorobu na dieťa. Dojčenie však pomáha ochrániť dieťa pred infekciami a matka by mala v dojčení pokračovať práve preto, aby dojčením chránila svoje dieťa. Ak by dieťa predsa len ochorelo, čo sa môže stať, bude pravdepodobne menej choré, ako keby sa prestalo dojčiť – práve v tomto čase dieťa dojčenie potrebuje najviac. Často sú však matky príjemne prekvapené, že neochorejú vôbec. Je chránené tým, že matka pokračuje v dojčení. Infekcie spôsobené baktériami (napr. zápal hrdla spôsobený streptokokmi) nie sú dôvodom pre obavy pre presne tie isté dôvody.

Prečítajte si tiež materiál *Užívanie liekov počas dojčenia*.

HIV

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) odporúča, aby všetky matky bez ohľadu na to, či majú alebo nemajú HIV, výlučne dojčili 6 mesiacov – to znamená bez iných tekutín či jedla. Odporúča sa, aby HIV pozitívne matky alebo ich deti užívali antiretrovirotiká počas celého obdobia dojčenia, až do 12 mesiacov veku. To znamená, že dieťa bude mať úžitok z dojčenia z minimálnym rizikom nákazy HIV. Pri užívaní antiretrovirotik je dojčenie dramaticky bezpečnejšie a vyhodnotenie rizík porovnávajúcich dojčenie s umelou výživou sa zásadne zmenilo v prospech dojčenia. Ďalším hlavným dôvodom pre toto odporúčanie je to, že vďaka nemu dochádza k ochrane matkinho zdravia vo väčšej časti ženskej populácie infikovanej HIV.

Protilátky v materskom mlieku

Niektoré matky majú „autoimunitné ochorenie“, ako napríklad idiopatická trombocytopenická purpura, autoimunitné ochorenie štítnej žľazy, autoimunitná hemolytická anémia a mnohé iné. Pre tieto ochorenia je typické, že sa v tele matky tvoria protilátky proti jej vlastným tkanivám. Niektoré matky sa preto dozvedia, že tieto protilátky sa dostávajú do materského mlieka, nemali by teda dojčiť, pretože spôsobia ochorenie svojmu dieťaťu. Toto je neuveriteľný nezmysel. Takáto matka by mala dojčiť.

Protilátky, ktoré tvoria prevažnú väčšinu protilátok v materskom mlieku, predstavujú najmä sekrečný IgA. Autoimunitné ochorenia nespôsobuje sekrečný IgA. Ak by ich aj spôsobil, sekrečný IgA sa do telo dieťaťa nevstrebáva. Neexistuje dôvod pre obavy. Pokračujte v dojčení.

Problémy s prsníkmi

- Mastitída (zápal prsníka) nie je dôvodom pre ukončenie dojčenia. Prsník sa dokonca vylieči omnoho rýchlejšie, ak matka pokračuje v dojčení aj z postihnutého prsníka (pozrite materiál *Zablokované mliekovody a mastitída*).
- Absces prsníka nie je dôvodom pre ukončenie dojčenia, a to ani z postihnutého prsníka. Dnes už si absces prsníka nevyžaduje vždy chirurgický zákrok. Opakovaná aspirácia ihlou alebo zavedenie katétra na drenáž abscesu spoločne s antibiotikami je lepší spôsob riešenia tejto situácie.
- Akákoľvek operácia, a to ani na prsníku, si nevyžaduje prestať dojčiť. Je naozaj nevyhnutné podstúpiť operáciu, keď dojčíte? Musí byť hrčka vybratá teraz, nie neskôr? Nestačila by biopsia ihlou? Ak skutočne potrebujete operáciu teraz, rez by nemal byť vedený okolo dvorca bradavky. Uistite sa, že chirurg nebude rezať v línii dvorca bradavky (lína medzi tmavou časťou prsníka a svetlejšou kožou). Takýto typ rezu môže zásadne znížiť tvorbu mlieka. Rez, ktorý sa vedie v podobnej línii ako špice na bicyklovom kolese (ak si predstavíme, že bradavka je v strede pomyselného kola), spôsobí menej poškodenia tkanív tvoriacim mlieko. Môžete pokračovať v dojčení hneď po skončení operácie, keď sa prebudíte a budete mať chuť dojčiť. Ak z nejakého dôvodu musíte prestať dojčiť z jedného prsníka, neprestávajte dojčiť z druhého prsníka. Niektorí chirurgovia nevedia, že je možné prestať dojčiť len z jedného prsníka. Nemusíte prestať dojčiť z dôvodu celkovej anestézy. Dojčiť môžete hneď, ako sa prebudíte a máte chuť.
- Mamogramy sa vyhodnocujú ťažšie, keď matka dojčí, ale dojčenie nebráni tomu, aby sa mamogram urobil. A znova – ako dlho by inak musela matka čakať, kým je možné jej prsník považovať za prsník bez laktácie? Vyšetrenie hrčky, ktorá si vyžaduje viac než len získanie anamnézy a vyšetrenie pohmatom, je možné uskutočniť aj inými spôsobmi ako mamogramom (napr. ultrazvukom, biopsiou ihlou, atď.). Spýtajte sa svojho lekára, aké máte možnosti. Povedzte lekárovi, aké je dojčenie pre vás dôležité.

Ďalšie tehotenstvo

Nie je dôvod, prečo by ste nemohli pokračovať v dojčení, ak otehotniete. Neexistuje dôkaz, že dojčenie počas tehotenstva spôsobuje akékoľvek poškodenie vám, bábätku v maternici alebo dieťaťu, ktoré sa dojčí. Niekedy sa dieťa môže odstaviť aj samo, pretože tvorba mlieka sa v tehotenstve zníži.

Choroba dieťaťa

Je zriedkavé, aby dojčenie bolo potrebné prerušiť pre chorobu dieťaťa. Dojčením môže matka svoje choré dieťa utíšiť a dojčením dieťa dokáže upokojiť matku.

- *Hnačka a vracanie.* Infekcie tráviacej sústavy sa pri výlučne dojčených deťoch vyskytujú veľmi zriedkavo. (Pričom však je tekutá stolica pre výlučne dojčené deti bežná a normálna.) Najlepšou liečbou tohto stavu je pokračovať v dojčení. Dieťa sa popri dojčení vyzdravie rýchlejšie. V drvivej väčšine situácií bude dieťa postačovať len dojčenie samo o sebe a s výnimkou určitých výnimočných prípadov nebude potrebovať ďalšie tekutiny, ako sú rehydratačné roztoky.

- *Ochorenia dýchacej sústavy.* Jedným z mýtov v medicíne je, že deti, ktoré majú ochorenie dýchacej sústavy by nemali piť mlieko. Či už je toto v prípade mlieka pravdivé alebo nie, v prípade materského mlieka to jednoznačne pravda nie je.
- *Žltáčka.* Vylučne dojčené deti mávajú bežne novorodeneckú žltáčku, dokonca aj do 3 mesiacov života, aj keď väčšinou žlté zafarbenie býva len slabo vidieť. Toto nie je problém, je to normálne. (Niektoré príčiny žltacky nie sú normálne, ale nevyžadujú si, s výnimkou niektorých veľmi zriedkavých prípadov, ukončenie dojčenia.) Ak je dojčenie v poriadku, žltáčka si nevyžaduje, aby matka prestala dojčiť. Ak sú s dojčením problémy, zlepšenie dojčenia vyrieši problém, pričom prerušenie dojčenia a to aj na krátku dobu, môže znamenať úplné ukončenie dojčenia. Ukončenie dojčenia nie je odpoveďou ani riešením či dobrý nápadom.

Choré dieťa nepotrebuje dojčenie menej, ono dojčenie potrebuje viac!

*Ak sa nachádzate v situácii, ktorá nie je v texte uvedená, nepredpokladajte, že musíte prestať dojčiť. Neprestaňte dojčiť. Získajte viac informácií. Matky sa často dozvedia, že nesmú dojčiť aj z dôvodov, ktoré sú skutočne neuveriteľné. Viac informácií nájdete v materiáli *Užívanie liekov počas dojčenia*.*

Autor: Jack Newman, MD, FRCPC, 2017.

Tento materiál sa môže kopírovať a šíriť bez predchádzajúceho dovolenia s podmienkou, že nie je použitý v žiadnom kontexte, ktorý by porušoval Kódex WHO o marketingu náhrad materského mlieka (1981) a následných rozhodnutí World Health Assembly.